

Je EU federace, konfederace, nebo něco jiného?

Ani jedno, ani druhé úplně: EU je hybrid. V obchodu, právu nebo méně funguje federálně, v obraně, daních a zahraniční politice jako klub států.

Zní to jako vytáčka, ale je to nejpřesnější odpověď, jakou politologie má. A když se rozebere na součástky, vysvětlí překvapivě mnoho z toho, co lidi na Evropské unii štvě.

Nejdřív pojmy

Federace je jeden stát složený ze států: společná vláda má vlastní pravomoci, vlastní příjmy a jedná přímo s občany. USA, Švýcarsko, Německo – nebo Rakousko-Uhersko, chcete-li příklad z domácích dějin. Konfederace je volnější: suverénní státy si smlouvou zřídí společné orgány, které ale jednají jen skrze vlády a zpravidla jednomyslně. Konfederace mají v dějinách krátký život – buď se utáhnou ve federaci (USA po roce 1789, Švýcarsko po 1848), nebo se rozpadnou.

Kde je EU federální

Víc, než si většina lidí myslí. Evropské právo má přednost před národním a závazně ho vykládá společný soud – to je čistě federální rys, který nemá žádná mezinárodní organizace na světě. Jednotný trh spravuje společná exekutiva s reálnou mocí (zeptejte se Googlu na pokuty). Dvacet zemí sdílí měnu a centrální banku. Parlament volí přímo půl miliardy občanů, kteří mají evropské občanství, práva z něj a soud, u kterého se jich domůžou i proti vlastnímu státu.

Kde federální není

V tom nejtěžším. EU nemá armádu ani společnou obranu – ta stojí na NATO a národních silách. Nevybírá daně; její rozpočet je zhruba jedno procento HDP, zatímco federace hospodaří

s desítkami procent. Zahraniční politika vyžaduje jednomyslnost, takže ji může kterýkoli stát vetovat. A hlavně: členské státy zůstávají pány smluv – mohou pravomoci vzít zpět, nebo odejít úplně, jak předvedla Británie.

Verdikt politologie

Učebnicová formulace zní, že EU je útvar sui generis – svého druhu. Řada badatelů federalismu ji ale popisuje přesněji: jako federální systém v některých politikách a mezivládní klub v jiných; někteří mluví o „nehotové federaci“. Představte si dům, kde je hotové přízemí a schodiště, ale místo patra plachta: dá se v něm bydlet, jen do něj občas zatéká.

K čemu je to dobré vědět

Ta rozestavěnost není detail pro akademiky – je to klíč k hodnocení EU. Kritika „Brusel je pomalý a bezzubý“ je nejčastěji kritikou míst, kde EU federální nástroje nemá a čeká na jednomyslnost sedmadvaceti vlád. Debata, kterou Evropa (a od roku 2026 nahlas i Česko) vede, je proto vlastně stavební: nechat dům rozestavěný, přistavět patro – anebo, jak chtějí jiní, začít bourat. Jen si při ní pamatujte, kde přesně dnes stojí zdi.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Jaký je rozdíl mezi federací a konfederací?

Federace je jeden stát se sdílenou vládou a přímým vztahem k občanům (USA, Švýcarsko, Německo). Konfederace je smluvní spolek suverénních států, kde centrum jedná jen skrze vlády a obvykle jednomyslně.

V čem je EU jako federace?

Evropské právo má přednost před národním, vykládá ho společný soud, existuje jednotný trh, společná měna pro dvacet zemí, přímo volený parlament a evropské občanství.

V čem EU federací není?

Nemá armádu, výběr daní ani skutečnou zahraniční politiku; v klíčových otázkách platí právo veta. Rozpočet EU je zhruba jedno procento HDP – federace mívají desítky procent. A členové mohou vystoupit, jak ukázal brexit.

Co o povaze EU říkají politologové?

Většina se shodne, že EU je útvar svého druhu (sui generis): v některých oblastech funguje federálně, v jiných mezi vládě. Část badatelů o ní mluví přímo jako o nehotové či rozestavěné federaci.

Proč na tom označení záleží?

Protože polovičatá konstrukce vysvětluje polovičaté výsledky: kde má EU federální nástroje, funguje (trh, měna), kde je klubem vlád s právem veta, bývá pomalá a slabá (obrana, zahraniční politika).

ZDROJE

- Zakládací smlouvy EU (SEU/SFEU): rozdělení pravomocí, čl. 50
- Judikatura SDEU k přednosti evropského práva (Costa v. ENEL, 1964)
- Politologická literatura k EU jako sui generis / federálnímu systému
- Rozpočet EU ~1 % HND vs. federální rozpočty (USA ~23 % HDP)